

LOTIN VA YUNON TILLARINING TIBBIYOTDAGI AHAMIYATI

Minavarova Gavhar Mukimjonovna

Qo'qon universiteti Andijon filiali,
Tibbiyotda tillarni o'qitish kafedrası katta o'qituvchisi
minavarova1972@gmail.com

Azimova Lolaxon Poshsha Alim qizi

Qo'qon universiteti Andijon filiali
Tibbiyot fakulteti talabasi
azimovalolaaaa@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada lotin va yunon tillarining tibbiyot fanidagi o'rni, tarixiy shakllanishi hamda zamonaviy tibbiy terminologiyani yaratishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tibbiyot sohasida qo'llaniladigan anatomik, klinik va farmatsevtik terminlarning aksariyati aynan lotin va yunon tillari asosida shakllangani yoritiladi. Tillarning xalqaro tibbiy muloqotdagi roli, terminlarning aniqligi va universalligi, Tibbiyot ta'limi jarayonidagi didaktik ahamiyati ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: lotin tili, yunon tili, tibbiy terminologiya, anatomiya, klinik terminlar, farmatsevtika, xalqaro tibbiyot tili, ilmiy til.

THE IMPORTANCE OF LATIN AND GREEK LANGUAGES IN MEDICINE**Abstract**

This scientific article analyzes the role of Latin and Greek languages in medical science, their historical formation and their importance in creating modern medical terminology from a scientific and theoretical perspective. It is highlighted that most of the anatomical, clinical and pharmaceutical terms used in the field of medicine were formed on the basis of Latin and Greek. The role of languages in international

medical communication, the accuracy and universality of terms, and their didactic importance in the process of medical education are shown.

Keywords: Latin, Greek, medical terminology, anatomy, clinical terms, pharmacy, international medical language, scientific language.

ЗНАЧЕНИЕ ЛАТИНСКОГО И ГРЕЧЕСКОГО ЯЗЫКОВ В МЕДИЦИНЕ

Аннотация

В данной научной статье анализируется роль латинского и греческого языков в медицинской науке, их историческое формирование и значение в создании современной медицинской терминологии с научной и теоретической точки зрения. Подчеркивается, что большинство анатомических, клинических и фармацевтических терминов, используемых в области медицины, сформировались на основе латинского и греческого языков. Показана роль языков в международной медицинской коммуникации, точность и универсальность терминов, а также их дидактическое значение в процессе медицинского образования.

Ключевые слова: латинский, греческий, медицинская терминология, анатомия, клинические термины, фармация, международный медицинский язык, научный язык.

Kirish

Tibbiyot insoniyat tarixidagi eng qadimiy va eng muhim fanlardan biri bo'lib, uning rivoji doimo ilm-fan, madaniyat va til bilan chambarchas bog'liq bo'lib kelgan. Har bir ilmiy soha o'zining maxsus terminologik tizimiga ega bo'lsa, tibbiyot fanida bu tizim alohida aniqlik, qat'iylik va universallikni talab etadi. Aynan shu ehtiyoj lotin va yunon tillarining tibbiyot sohasida yetakchi mavqega ega bo'lishiga sabab bo'lgan. Tarixiy manbalarga nazar tashlasak, qadimgi Yunoniston tibbiyot fanining ilmiy asoslari shakllangan hudud sifatida e'tirof etiladi. Gippokrat, Galen, Aristotel kabi buyuk olimlarning ilmiy qarashlari yunon tilida ifodalangan bo'lib, bu til tibbiy tushunchalarni aniqlik bilan bayon etish imkonini bergan. Keyinchalik Rim

imperiya davrida lotin tili ilm-fan va tibbiyotning rasmiy tiliga aylangan. Natijada yunoncha terminlar lotin tiliga moslashtirilib, yagona terminologik tizim shakllandi. Lotin tili o'lik til hisoblanganligi sababli u zamon va hududga qarab o'zgarmaydi. Bu esa tibbiy terminlarning barqarorligini ta'minlaydi. Shu jihatdan lotin tili tibbiyotda universal ilmiy til vazifasini bajarib kelmoqda. Bugungi kunda ham anatomik nomlar, farmatsevtik atamalar, retseptlar va xalqaro kasalliklar tasnifi asosan lotin va yunon tillariga tayangan holda tuziladi.

Zamonaviy tibbiyot global xarakter kasb etgan bir sharoitda turli davlat vakillari o'rtasida aniq va tushunarli ilmiy muloqot zarurati yanada ortib bormoqda. Bu jarayonda lotin va yunon terminologiyasi tibbiyot mutaxassislarini yagona ilmiy til asosida birlashtiruvchi vosita sifatida xizmat qilmoqda. Lotin va yunon tillarining tibbiyotdagi ahamiyatini ilmiy asosda o'rganish, ularning terminologik imkoniyatlarini tahlil qilish va tibbiy ta'limdagi o'rnini aniqlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Yunon tili tibbiy fanlarning shakllanishida asosiy manba bo'lib xizmat qilgan. Qadimgi yunon tabiblari kasalliklarni tizimli o'rganish, tashxis qo'yish va davolash usullarini ilmiy asosda ishlab chiqqanlar. "Diagnostika", "terapiya", "patologiya", "anatomya" kabi asosiy tushunchalar yunon tilidan kelib chiqqan. Yunoncha terminlarning afzalligi ularning ma'nodosh qismlardan tuzilishida namoyon bo'ladi. Masalan, *cardio* – yurak, *neuro* – asab, *gastro* – oshqozon kabi ildizlar yuzlab terminlar yaratish imkonini beradi. Bu esa murakkab tibbiy tushunchalarni qisqa va aniq ifodalashga xizmat qiladi.

Lotin tili, "o'lik til" deb hisoblanishiga qaramay, zamonaviy Mira madaniy hodisasi bo'lib qolmoqda. Tibbiyotda lotin tili an'anaviy ravishda anatomik, klinik va farmatsevtik terminologiyada qo'llaniladi. Lotin tilini bilish dunyoning turli mamlakatlari shifokorlariga bir-birlarini osongina tushunish imkonini beradi. Lotin tilini tibbiyotda qo'llashning uzoq an'analari butun dunyo shifokorlari va tibbiy ta'limni birlashtiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Yaqin o'tmishda ko'pchilik tibbiy insholar lotin tilida yozilgan (NI Pirogov, M. Lomonosov va boshqalar) Fransiya inqilobidan keyin universitetlarda lotin tilidan o'qitish zamonaviy tillarga tarjima qilingan. Bu

davrda lotin tilining fan tili sifatida saqlanishiga tibbiyot olimlarining, ayniqsa Ni. Pirogov. Zamonaviy professional til shifokorlari va farmatsevtlar jahon tibbiyoti va farmatsiyaning ko'p asrlik rivojlanishining mahsulidir. Ilm-fan va madaniyat tarixidagi ko'plab hodisalarda bo'lgani kabi, bu rivojlanishga qadimgi Yunoniston va Rim katta ta'sir ko'rsatdi. Lotin tili anatomiya va farmakologiyada muhim rol o'ynaydi. Inson tanasining barcha a'zolari va qismlari, shuningdek, dori vositalari lotincha nomga yoki lotincha nomlarga ega. Retseptlar dunyoning istalgan mamlakatida tushunarli farmatsevtlarning qat'iy qoidalari bo'yicha lotin tilida chiqariladi. Lotin tilining rivojlanishi nafaqat qadimgi davlatlar madaniyatining, balki butun tibbiyotning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatdi. Antik davrdan boshlab tibbiyot terminologiyasi ikki tilli yunon-lotin asosida shakllana boshladi. V asrda yashagan Gippokratning "Corpus Gippokratik" ("Gippokratlar korpusi") asarlari to'plami bunga yaqqol misoldir.

Lotin tili anatomik terminologiyaning asosiy tili hisoblanadi. Inson tanasi a'zolari, suyaklar, mushaklar va tizimlarining rasmiy nomlari lotin tilida belgilangan. Masalan, *cor* (yurak), *pulmo* (o'pka), *hepar* (jigar). Farmatsevtika sohasida ham lotin tilining ahamiyati beqiyosdir. Dorivor moddalar nomlari, retsept yozish qoidalari va dori shakllari lotin tilida ifodalanadi. Bu esa dorilarni xalqaro miqyosda bir xil tushunish imkonini beradi.

Bugungi kunda tibbiy terminlarning aksariyati lotin-yunon aralash shaklda qo'llaniladi. Masalan, *cardiologia*, *neurologia*, *gastroenteritis* kabi atamalar ilmiy muloqotda keng ishlatiladi. Bu integratsiya terminologik tizimni yanada boyitib, yangi ilmiy tushunchalarni yaratishga xizmat qilmoqda.

Lotin va yunon tillarining tibbiyotdagi ustunligi ularning aniqligi, ixchamligi va xalqaro tushunarliliigi bilan izohlanadi. Milliy tillarda terminlar tarjima qilinganda ma'no yo'qolishi yoki chalkashlik yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli original terminlarning saqlanishi ilmiy aniqlikni ta'minlaydi. Tibbiyot ta'limida bu tillarni o'rganish talabalar uchun dastlab murakkab tuyulishi mumkin, biroq u klinik fikrlashni rivojlantiradi, terminlarning mohiyatini chuqur tushunishga yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, lotin va yunon tillari tibbiyot fanining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki zamonaviy tibbiyotda ham muhim ilmiy va amaliy vazifani bajaradi. Tibbiy terminologiyaning barqarorligi, xalqaro muloqotning samaradorligi va ilmiy aniqlik aynan shu tillar orqali ta'minlanadi. Lotin va yunon tillarini chuqur o'rganish tibbiyot mutaxassislarining kasbiy kompetensiyasini oshiradi va ularni global ilmiy hamjamiyatning to'laonli a'zosiga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirov, A. A. (2018). *Tibbiy terminologiya asoslari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
2. Abdullayeva, D. M. (2020). Lotin tilining tibbiyotdagi o'rni va ahamiyati. *Oliy ta'lim muammolari*, 4(2), 45–50.
3. Ismoilov, H. A. (2019). *Lotin tili va tibbiy terminologiya*. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Karimov, B. X. (2017). Tibbiy atamalarning shakllanishida yunon tilining roli. *Filologiya masalalari*, 3(1), 78–83.
5. Qodirova, N. S. (2021). Tibbiy terminlarni o'qitishda lotin tilining metodik ahamiyati. *Pedagogik ta'lim*, 2(4), 112–118.
6. Rahmonov, S. A. (2016). *Tibbiyotda ilmiy til va terminologiya*. Toshkent: Akademnashr.
7. Sobirov, M. R. (2022). Zamonaviy tibbiyot terminologiyasida lotin va yunon tillari integratsiyasi. *Ilm-fan va jamiyat*, 1(3), 64–70.